

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 29

Рівне – 2017

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного ун-ту. – Вип. 29. – Рівне : РДГУ, 2017. – 305 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, доцент (м.Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Шугаєва Людмила – доктор філософських наук, професор (м.Рівне)

Члени редколегії:

Галуха Любов – кандидат історичних наук, доцент (м.Рівне)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 10 від 30 листопада 2017 р.

ISSN 2519-1942

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (постанова від 17 червня 2016 р.)

**Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.**

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://isf.rv.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

ЕПОХАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ

В статті розкривається великий і різносторонній вклад української письменниці Олени Пчілки в історію розвитку дитячої літератури й україномовної освіти. Її невтомна діяльність – це ціла епоха у розвитку та збагаченні української історії та журналістики. Але ще більш важливу роль вона зіграла як організатор і видавець дитячої літератури на Україні в умовах переломного періоду кінця XIX початку XX століття. Вона була цілим літературним інститутом в одній особі, невичерпним джерелом, яке щедро всіх зілляло та надихало. За умов, коли національна культура гостро потребувала рук і умів, Олена Пчілка відіграла унікальну роль, самовіддано працюючи та мобілізуючи інших до творчої праці на ниві рідного слова, яке прививало любов до історії рідного краю, традицій та його звичаїв. Письменниця своїм життєвим прикладом надихала рідних дітей до народного джерела, до бажання служити національній культурі. На прикладі власної родини письменниця розвинула і застосувала ті ідейно-виховні принципи, які, на її переконання, слід було покласти в основу виховання української молоді. Проблеми дитини та національно-патріотичного виховання займали особливе місце у творчій діяльності Олени. Вона зробила винятково багато для того, аби зреалізувати програму національного виховання дітей, причому у винятково важких обставинах, коли навіть думати про таке було державним злочином. Адже Олена Пчілка діяла в умовах Російської імперії, де українська мова була офіційно забороненою, тим більше заборони торкалися україномовної освіти чи виховання.

Ключові слова: століття, дитяча література, майбутнє, період, національне виховання, історія, дитяча п'єса, переклади, національний фольклор та міфологія, епоха, рік, народ.

The diverse activities by writer Olena Pchilka, her great contribution to the development of the children's literature, Ukrainian home education are disclosed in the article. She has played an important role as an organizer, publisher of the children's literature in Ukraine in the midst of a crucial period of the late XIX early XX centuries. She was a whole literary institute in one's personality, an inexhaustible source, which generously healed and inspired. In circumstances where the national culture desperately needed education, Olena Pchilka has played a unique role by mobilizing all forces for the creative development of native words. For example, the author's own family has developed and applied those ideological and educational principles, which, in her opinion, it was necessary to put in the foundation education of Ukrainian youth. Olena Pchilka authored a large number of poems, short stories, dramas, translations for children. Children's problems and national patriotic education occupied a special place in the creative activity of the writer. She made many exclusively to bring into reality the national parenting. Despite a ban by the Russian Empire learning and education in Ukrainian, Olena Pchilka has created a good base for learning Ukrainian children in a spirit of national patriotism.

Key-words: century, children's literature, future, period, national teaching, children's play, folk art, epoch, people, clan, mythology, history.

В статье раскрыта разносторонняя деятельность писательницы Олены Пчилки, ее большой вклад в историю развития детской литературы, украинского отечественного образования. Она сыграла важную роль как организатор, издатель детской литературы на Украине в условиях переломного периода конца XIX начала XX веков. Она была целым литературным институтом в одной личности, неисчерпаемым источником, который щедро всех исцелял и воодушевлял. В условиях, когда национальная культура остро нуждалась в образовании, Олена Пчилка сыграла уникальную роль, мобилизуя все силы для творческого развития родного слова. На примере собственной семьи писательница развила и применила те идейно-воспитательные принципы, которые, по ее убеждению, необходимо было положить в основу воспитания украинской молодежи. Олена Пчилка была автором большого количества стихов, рассказов, драм, переводов для детей. Проблемы детства и национально-патриотического воспитания занимали особенное место в творческой деятельности писательницы. Она сделала исключительно много для того, чтобы привести в реальность программу национального воспитания детей. Не смотря на запрет Российской империей обучения и воспитания на украинском языке, Олена Пчилка создала хорошую базу для обучения украинских детей в духе национального патриотизма.

Ключевые слова: столетие, детская литература, будущее, период, национальное воспитание, история, национальный фольклор и мифология, эпоха, год, народ.

На сторінках українського життєпису ми зустрічаємось із колоритною, неперевершеною постаттю, багатогранною особистістю – Оленою Пчілкою. Природа наділила її унікальним даром, в цій особі

поєднувалося багатюще джерело творчості, знань, наснаги і жаги до життя. Вона щедро всіх зціляла духовно та надихала, давала віру в майбутнє українського слова, української історії, українського майбутнього. Ця сильна духом жінка взяла на себе нелегку ношу і зробила свідомий вибір. «Праця в ім'я розбудови рідної мови, боротьба проти офіційних заборон у цій важливій сфері національного відродження були для Олени Пчілки постійною духовною потребою, глибоким внутрішнім стимулом» [5, с. 16].

Письменниця своїм життєвим прикладом надихала рідних дітей до народного джерела, до бажання збагачувати національну історію нашого народу. Плоди її самовідданої праці подарували Україні неоціненний скарб – Лесю Українку. Олена Пчілка виховала так свою доньку, що з неї виросла геніальна українська поетеса, яка стала однією з найвидатніших представниць української класичної літератури. Вона була мудра вихователька для власних дітей, що стало гідною школою для наслідування юними українцями..

Проблеми дитини та національно-патріотичного виховання займали особливе місце у творчій діяльності письменниці. Вона приклала багато зусиль для того, щоб донести до дітей принципи національного виховання, що унеможливилось налаштованою проти всього українського тодішньою державною машиною. Російська імперія наклала табу на українську мову, офіційно заборонивши неї. Теж саме стосувалося освіти чи виховання. Поняття України, її історії, колоритного фольклору, які могли виховати молодь у дусі патріотизму, любові до Вітчизни, вміло та настирливо вороже знищувались усілякими способами русифікації. Навчальні заклади повністю підпорядковувались цензорам Росії, програми, які давали розвиток українській науці, освіті – знищувались. Українським учителям не давали можливості працювати в Україні.

Проблема навчання українських дітей в українському селі рідній мові була явною. Хоч було видано багато дитячих книжок та букварів українською мовою, проте багаторазові спроби передової інтелігенції заснувати початкову освіту залишались тільки в проектах. Навіть в пореволюційний період, після подій 1905 року, коли було відмінено заборону друку книжок вітчизняною мовою, Росія ніяк не наважувалася надати нашій освіті вільно жити, розвиватися. Увесь арсенал царського уряду був спрямований знищити прогресивні паростки в освіті, яка стосувалась найменшої ланки, майбутнього України, початкових класів. «Паперовий» патріотизм процвітав та стримував усі дороги до світла в науці.

Олена Пчілка відважно виступала на захист школи, де б діти навчалися своєю рідною мовою, а не ламаним російським «наречием», активно працювала над тим, щоб забезпечити дітей якісним навчальним матеріалом, перекладами творів світової літератури. Мужню Олену Пчілку ніщо не зупинило. Вона вміла долати перешкоди на своєму шляху. Там, де не могла справитись громада, цілеспрямована патріотка Пчілка протоптувала колючу стежину в освіті та вихованні.

Замало було тих патріотів з числа інтелігенції, хто взявся б зреалізувати гасло україномовного виховання. Пчілка виступала горно української свідомості та громогласно трубила про пасивність української інтелігенції, її духовну ниць в небажанні подати руку допомоги братам своїм по крові, залишаючи їх у темряві без знань і освіти. Все це надало їй підстави стверджувати про необхідність знищити «...те страшне провалля, що розверзлося на Україні між народом та інтелігенцією. Тільки тоді народ міцний як національність, коли він одностайно почуває свою гідність і свої національні права» [8, с. 2].

Українське літературне життя набирає прогресивних обертів на рубежі століть. Виділяється мальовнича і захоплююча дитяча література, яка гарно потоваришувала із молодшими читачами. Виходять на світ барвисті, живописні, чарівні дитячі журнали, що приносять для молоді масу знань та відкриттів про батьківщину, дарують неповторні хвилини гордості та захоплення її чудовою історією та людьми, сіють добре, світле, вічне. Із Львова проростають ці світлі паростки, які доносять на крилах творчості та ентузіазму перший часопис «Дзвінок» (1890-1914), що навіть поширювався на східну, російську Україну. Він розкривав кругозір дітей та надавав впевненість у тому, що рідне слово, яке чулось із народження від неньки та батька, не буде сховано десь за межами московської кам'яної стіни [3, с. 287]. Діти щасливі були побачити, прочитати це слово на сторінках «Дзвінка», а також редакційного та фінансованого Оленою Пчілкою журналу «Молода Україна» (1906-1914) [1, с. 215], який перейняв естафету і засвітив світлої радості в дитячій літературі на східній Україні. Цей ентузіазм підтримала велика кількість літераторів, яка друкувала свої дитячі твори на сторінках цього часопису, зокрема Леонід Глібов, Катря Гриневичева, Борис Грінченко, Надія Кибальчич, Михайло Коцюбинський, Богдан Лепкий, Костянтин Малицька, Одарка Романова, Гнат Хоткевич та ін [3, с. 288].

Українські письменники для дітей збагачують коло спілкування з українським живописним словом – вони, крім своїх творів, активно починають займатися перекладами. Те, що раніше перекладалось тільки російською мовою, зокрема у XIX столітті – на початку XX століття ознаменувалося оновленням, перемогою у розвитку дитячої літератури – більшість прогресивних українських письменників відкрила для

юного читача переклади творів світової літератури українською мовою. Дитячі журнали та книжки вітають дітей збагачуваними історіями, творами та казками Андерсена, братів Грімм, Шарля Перро, «Казки 1001 ночі». Пригода та невичерпне пізнання світу чекають на читачів у перекладах з оповідань Р. Кіплінга, М. Твена та інших. Олена Пчілка була майстром художнього перекладу, який вона доносила до уважних і вдячних читачів «Молодої України». Це проза знаменитих світових письменників В. Гюго, Ч. Діккенса, А. Доде, Р. Кіплінга, О. Уайльда та багатьох інших майстрів світової класики. Письменниця не спинилася і перед великими творами. Вона збагатила українських дітей прекрасними моментами спілкування із славетними героями повісті Джонатана Свіфта, яку назвала «Гулліверове мандрування». З повагою письменниця ставилася до майстрів російського слова М. Гоголя, Д. Мамина-Сибіряка, Л. Толстого, І. Тургенева. Переклавши їхнє художнє надбання, вона дала можливість на сторінках своїх видань насолодитись творами цих письменників [7, с. 249] та посіяти в дитячу душу паростки національної ідеї.

Безкомпромісний погляд Олени Пчілки був спрямований на глибоке проникнення в психологію душі дитини, яка на відміну від дорослого здатна мислити та діяти щиро, сприймати дійсність без зайвих моральних штампів та заборон, ставати на захист проти гіркого становища знедолених людей, їх постійного мордування та тяжких умов праці, існування. Олена Пчілка, як дитяча авторка, як невтомний редактор, організатор перекладів для дітей, художньої літератури для малих та юних, в бурхливий період межі століть саме вона воскресила, велику кількість творів, донесла їх до реципієнта, що стало окрасою буденного життя дітей та хвилювало їх і змушувало на прикладі типів маленьких героїв, ставати кращими, розуміти питання істини.

Часопис для дітей «Молода Україна» Олени Пчілки став унікальним інститутом, де пропагувалася народна педагогіка, втілена в українському фольклорі та пропагувались ідейно-естетичні начала азів дитячого виховання. Олена Пчілка вважала, що здоровою основою виховання має бути народна мораль. Її глибоке чуйне серце проникало в усі куточки мислення дитини, а розум ґрунтовно працював над втіленням у життя народної педагогіки, яка відтворювалася на сторінках «хрестоматії життя дитини» – «Молодій Україні».

Літераторка була переконана, що морально стійку особистість може тільки загартувати справжнє виховання, яке поєднує в собі всі складові повноцінного розвитку, якому будуть притаманні мораль, повчання, прищеплення любові до рідної історії й народної творчості, менталітет сили українського характеру [2, с. 454]. Нічим не відрізнялося життя та виховання дітей в сім'ї Олени Пчілки, де вона була матір'ю шести дітей. Хоч родина була дворянського походження та ще на світанку свого життя діти йшли поруч із простими людьми, збагачувались глибиною спілкування з мудрою педагогікою, яка увібрала в себе народну міфологію, поєднану із казковими легендами, переказами, танцями, піснями, іграми та розумними звичаями, міфологією, в якій завжди знаходилося місце для народного вимислу, який завжди супроводжувався таємничими образами, вдихаючи їх із вродою картин рідного докільля. Які закарбовувались в пам'яті на все життя та будили в серці почуття любові, смутку і обов'язку. Обов'язку та болю за простих людей, які наймалися до них у дворянське гніздо, віддавали своє серце в казках, прислів'ях, піснях, звичаях, виховуючи дітей Косачів. Їхня сердечна дружба сіяла плоди благородного, вічного, мудрого, що надихало на прекрасні вчинки та спонукало бачити через простоту Велике. Через міф та відродження народної творчості материнські уроки жінки – джерела Олени Пчілки сіяли вчинки гуманності та філантропії.

Саме ця дружба надихала мудру письменницю до написання дитячих драматичних творів, які увібрали в себе таємничу ментальність українського характеру, ніжність співучої мови, силу предківських вірувань та міфу. О. Мірошніченко, яка довгий час займалася вивченням життя і творчості родини Косачів в одній із своїх розвідок констатує, що всі дитячі п'єси можна інтегрувати в один «дитячий театр». Літераторка надбала ще й чимало драматичних творів для дітей (збереглося десять творів), і тільки несприятливі ситуації завадили їх публікації [7, с. 117]. Це була сокровенна концепція письменниці – створити істинні п'єси, які силою свого дійства вплинули б на малого реципієнта, формуючи його свідомість та виховуючи патріотичні цінності.

Дитяча драма письменниці «Сон - мрія, або Казка Зеленого Гаю» є гарним прикладом у відтворенні поезії української природи, яка перегукується із містифікацією душі героїв, їх мріями, сподіваннями та надіями. 22 лютого 1919 року в Гадячі вийшла в світ ця чудова п'єса. Велика любов письменниці до простого народу, до дітей надихнули її створити цей твір, який відображає явища тогочасного суспільства. Під час Першої світової війни на Полтавщині потерпало багато сімей із Волині, яких називали «біженцями». Драматичний твір прикрашають щирі образи дітей-«біженців» Пилипка та Варки рід яких ведеться із села Колодяжного: дійства, що змальовані у творі відображають місцевість, яка дорога серцю авторки. Бо то батьківщина, де зросла вона сама та її діти.

У містичному творі «Сон-мрія, або Казка Зеленого Гаю...» Пилипко та Варка, які мають палку дитячу вдачу ладну увірувати в казку, що зросли в краю найдревніших вірувань, глибоко вірять в чарівні

сили природи, в історію рідного краю: Маленький хлопчик готовий до чудесних перетворень; у власній уяві він уже переживав їх. Учениця Катря признавала в хохітві пташку, а Варка людину, зачаровану природою в пташку. Такі загадкові образи людей постануть перед читачем: Соловейко-хлопчик, Зозулька-дівчинка, Перепелята-дітки, Ворона-дівчинка та інші містичні постаті. Розвивається дійство з Лісовою Русалкою, польовою русалкою, Лісовиком, птахами-дітьми [4, с. 119-120]. Письменниця представляє природу справжньою, живою, окриленою. Олена Пчілка гаряче прагнула високою майстерністю слова розбудити уяву дитини, вдихнути в неї постаті образами рідного доквілля.

Глибинне джерело творчості Олени Пчілки завжди було кришталевим ключем неперевершеного таланту, який поєднував наснагу та любов до дитини, живе зацікавлення мальовничим яскравим дитячим космосом, палке бажання привити дітям щонайліпші вартості народного світосприйняття. Не притьмарювати справжньої, беззастережної віри в чудо, відкривати перед дитиною животворчі джерела фольклору, зароджувати в ній творчі джерела, давати могутній мотив для вимислу фантазії – «богині легкокрилій» – яка одухотворяє дитячу душу, піднімає її у вірі в краще майбутнє на найвищий рівень поетизації – в цьому бездонна мудрість педагогіки Олени Пчілки.

Олена Пчілка не випадково спрямовувала всі свої зусилля на дитячу педагогіку та літературу. Письменниця завжди наголошувала, що проблема дитинства й виховання є нагальною і провідною. У своєму рефераті «Праця виховальна», що знаходиться на зберіганні у відділі рукописів Інституту літератури імені Т. Шевченка, полум'яно переконливо доводить в потребі подвижницької праці для дітей. «Бо діти – се наш дорогий скарб, се – наша надія, се – молода Україна. Чи дитина виросте приятелем, чи ворогом України – се багато залежить од виховання, од того, що їй було защеplено в сім'ї» [6, с. 39].

Особливо важливий, доленосний у розвитку української дитячої літератури та педагогіки період випав Олені Пчілці, який змусив її покласти все своє полум'яне життя на удосконалення майстерності у вихованні та літературі для дітей, яким вона віддала все своє серце. Незважаючи на лиху долю, численні заборони та утиски, національна педагогіка зміцнювала свої підвалини завдяки подвижницькій праці її сумлінних поборників – Х.Алчевської, Б. Грінченка та інших. Олена Пчілка забезпечила цілий інститут у розвитку молодого покоління. Адже та доба «...характеризувалася посиленою увагою мовознавців, педагогів та методистів до проблеми школи, до підручників української мови і методичних праць. Це були намагання виробити методичні основи вивчення мови та небажання вибороти для українського народу право навчатися своєю рідною мовою і користуватися нею у щоденному житті» [9, с. 102].

Багатогранна діяльність Олени Пчілки – це епоха неперевершеної майстерності в побудові українського історії, національного виховання юного покоління, яка до сьогодні залишається мало дослідженою на ниві розбудови української вищої школи. Своім життєвим прикладом письменниця зробила вагомий крок на шляху до всебічного формування та розвитку творчої особистості. Вона втілювала свою педагогіку через глибоке знання природи українського характеру, любові до навколишнього світу, віри у моральну силу української душі, яка завжди поруч знаходиться з прекрасним, світлим, міфічним та добрим. Письменниця наблизила дитину до цілющого джерела дитячої літератури, до фольклору, творчості, навчила любити рідну історію та жити за принципами гуманізму та людяності. Сенс материнської школи Олени Пчілки виправдав себе – дитинство повірило в прекрасне, в майбутнє своєї батьківщини.

Джерела та література

1. Антипчук Надія. Олена Пчілка – організатор і видавець журналу «Молода Україна» // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. 36. наукових праць. Вил. XIII / Ред. кол.: Поліщук Я. та ін. – Рівне: Перспектива, 2004. – С. 214-218.
2. Історія української літератури XIX століття. 70-90-ті роки. За ред. О. Гнідан: У 2 кн. – К.: Вища школа, 2002. – Кн. 1. – С. 453 - 454.
3. Лучук Володимир. Дзвінок з минулого // Дзвінок з минулого. Упор., ред. та післямова В.Лучука. – К.: Веселка, 1991. – С. 286-289.
4. Мірошніченко Л. Український дитячий театр Олени Пчілки // Київська старовина. – 1999. – № 4. – С. 114 - 125.
5. Новаківська Л. Олена Пчілка: частіше доторкатися до народного джерела // Рідна школа. – 1998. – № 4. – С. 14-16.
6. Новаківська Л. Подвижницька діяльність Олени Пчілки // Пам'ять століть. – 1998. – № 3. – С. 35-40.
7. Одарченко П. Олена Пчілка як дитяча письменниця // Ми і наші діти. Дитяча література. Мистецтво. Виховання. – Торонто – Нью-Йорк: ОПДЛ імені Л. Глібова, 1965. – С. 241-249.

8. Рідний край (Полтава). – 1908. – № 2. – С. 2.

9. Яворська С. Право навчатися рідною мовою починається з підручника. Формування змісту і методів навчання у другій половині XIX століття // Гуманітарні науки. – 2003. – №1. – С. 97-102.

УДК 61(091)

Руслана Давидюк, Музичко Олександр

АНТОН СТРИЖЕВСЬКИЙ: ШЛЯХ УЕНЕРІВЦЯ ВІД ОДЕСИ ДО РІВНОГО

У статті висвітлено основні віхи життя уродженця Полтавщини Антона Стрижевського. Акцентовано увагу на його участі в Українській національно-демократичній революції 1917-1921 рр. та громадсько-політичній діяльності в умовах Другої Речі Посполитої.

Ключові слова: Антон Стрижевський, українська революція, українська політична еміграція, Друга Річ Посполита, Волинське воєводство.

The article outlines the main milestones of life of Ukrainian political emigrant, the native of Poltava region Anton Stryzhevskiy. The attention is focused on his participation in Ukrainian National Democratic Revolution 1917-1921 and sociopolitical activity under the conditions of The Second Commonwealth of Poland.

Key words: Anton Stryzhevskiy, Ukrainian Revolution, Ukrainian political emigration, The Second Commonwealth of Poland, Volhynian voivodship.

The article outlines the main milestones of life of Ukrainian political emigrant, the native of Poltava region Anton Stryzhevskiy on basis of archival documents. Attention is paid to his formation and upbringing, the beginning of revolution fight, participation in Ukrainian revolution. The Odessian activity period, contribution in development of the national movement among the workers of railway transport, work as a chief of the railway administration of Southern front in the Second UNR is observed.

It is observed that after the fail of revolution A. Stryzhevskiy emigrated to Poland, headed Chenstohova branch of a Central Refugee Department. Afterwards he moved to Volhynian voivodship, where he was engaged in public, political and trade guild activity, he worked as an engineer on a building of a railway and a station, he managed the building of a power plant bridge. The conclusion was made that under the conditions of The Second Commonwealth of Poland A. Stryzhevskiy tried to adapt to new circumstances, realize his own views, and make his living. After the Soviet authorities rose to power he was arrested and convicted, soon afterwards he was administrated as a Polish citizen and in 1990 he was exonerated.

В статье рассмотрены основные вехи жизни уроженца Полтавщины Антона Стрижевского. Акцентировано внимание на его участии в Украинской национально-демократической революции 1917-1921 гг. и общественно-политической деятельности в условиях Второй Речи Посполитой.

Ключевые слова: Антон Стрижевський, українська революція, українська політична еміграція, Друга Річ Посполита, Волинське воєводство.

Постановка наукової проблеми. 2017 рік позначений різноманітними заходами до вшанування творців Української революції. У Вінниці було відкрито пам'ятник одному з найвидатніших провідників С. Петлюрі. Не викликає сумнівів, що і 2018–2021 роки будуть роками ювілейних актуалізацій подій, героїв та антигероїв такого глобального, багатопланового та важливого явища, яким була Українська революція. Попри велику увагу до цих переламних років, далеко не усі постаті з так би мовити «середньої» ланки українських революціонерів є повноцінно досліджені біографіями.

Метою наукової статті є окреслення біографії однієї з таких постатей – Антона Йосиповича Стрижевського.

Аналіз досліджень проблеми. В історіографії містяться лише уривчасті згадки про А. Стрижевського. Виявлені на сьогодні різноманітні документи, насамперед архівні, дозволяють висвітлити майже всі етапи життя цієї постаті, хоча й окрім фінального, який ще потрібно реконструювати. Тому, на жаль, і цей нарис не закrije усі «білі плями» біографії А. Стрижевського.

Джерельну базу статті складають маловідомі, наративні та актові матеріали (мемуари, статті, преса); документи Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України), Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ЦДАГО України), Центрального державного історичного архіву України у Львові (ЦДАІЛ України), Державного архіву Рівненської області (Держархів Рівненської обл.), Державного архіву Волинської області (Держархів Волинської обл.), матеріали пресового органу Українського центрального комітету (УЦК) у Варшаві «Вісті Українського Центрального Комітету в Польщі» та ін.

З М І С Т

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

<i>Карпуніна Тетяна</i> ЗАРОДЖЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СИСТЕМИ КИЇВСЬКОЇ РУСИ	3
<i>Олійник Вікторія</i> ДО ІСТОРІЇ НАРОДНИХ ТЕАТРАЛЬНИХ ВИСТАВ В ЗИМОВІЙ КАЛЕНДАРНІЙ ОБРЯДОВІСТІ УКРАЇНЦІВ ЗАКАРПАТТЯ	11
<i>Ващук Дмитро</i> СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ В XIII – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIV СТ.	16
<i>Блануца Андрій</i> СТАРОСТИ/НАМІСНИКИ/ДЕРЖАВЦІ В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ XV – НА ПОЧАТКУ XVI СТ.: ПОВНОВАЖЕННЯ ТА СТАТУС	20
<i>Гурбик Андрій</i> САМОВРЯДНІ ЗАСАДИ КОПНОГО СУДОЧИНСТВА НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО (БІЛОРУСЬКИЙ КОНТЕКСТ)	21
<i>Горобець Віктор</i> КОЗАЦЬКА АДМІНІСТРАЦІЯ ТА МІСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ГЕТЬМАНАТІ: СИМБІОЗ ЧИ КОНФЛІКТНІСТЬ?	26
<i>Шандра Валентина</i> ЦЕХОВІ І РЕМІСНИЧІ УПРАВИ В КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ САМОВРЯДНИХ ЗАСАД В МІСТАХ УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ XVIII – ПЕРША ПОЛОВИНА XIX СТ.)	30
<i>Томчук Любов</i> IWAN FRANKO W KULTURZE UKRAIŃSKIEJ	34
<i>Антипчук Надія</i> ЕПОХАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ	37
<i>Давидюк Руслана, Музичко Олександр</i> АНТОН СТРИЖЕВСЬКИЙ: ШЛЯХ УЕНЕРІВЦЯ ВІД ОДЕСИ ДО РІВНОГО	41
<i>Гон Максим</i> ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНО-ПЕРСОНАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ: ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗУНР	50
<i>Микитюк Тетяна</i> УКРАЇНСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО У СЕЙМІ І СЕНАТІ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ У 20-Х РОКАХ XX СТОЛІТТЯ	55
<i>Шамсутдинова-Лебедюк Тетяна, Лебедюк Єлизавета</i> ОСВІТНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВАНГЕЛЬСЬКО- РЕФОРМОВАНОЇ ЦЕРКВИ В УМОВАХ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ	61
<i>Доброчинська Валентина</i> ГРАНІ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ РОМАНА ПЩУКА (1881-1979 РР.)	65

<i>Старжець Володимир</i> ОПІР ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ РАДЯНСЬКОМУ ТОТАЛІТАРНОМУ РЕЖИМОВІ У ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УРСР (1944-1953 РР.)	70
<i>Гуменюк Оксана</i> УКРАЇНСЬКА РАДЯНСЬКА СІМ'Я: СПЕЦИФІКА ПОБУТОВОГО ПРОСТОРУ	75
<i>Kundeus Oksana</i> FEATURES OF THE INFORMATION WAR OF RF AGAINST UKRAINE	78
<i>Візітвіє Юлія, Рогожина Катерина</i> ПРОЯВИ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ ГРУЗИНСЬКОЇ ДІАСПОРИ УКРАЇНИ В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ	84
<i>Ричко Вікторія</i> ІСТОРИЧНА РОЛЬ ПОЧАЇВСЬКОЇ ЛАВРИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РЕЛІГІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СОЦІУМІ	88
<i>Приходько Петро</i> ПРОГНОСТИЧНА ОЦІНКА ПОДАЛЬШОЇ ДОЛІ КРИМСЬКОГО ПІВОСТРОВА КРИЗЬ ПРИЗМУ ПЕРЕДУМОВ ТА ПРИЧИН ОКУПАЦІЇ КРИМУ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ	93

РОЗДІЛ 2 ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

<i>Озимчук Олег</i> УТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВАНДАЛЬСЬКОГО КОРОЛІВСТВА	99
<i>Озимчук Олег</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЗВИ ТА ЗМІСТУ РАННЬОСЕРЕДНЬОВІЧНИХ ТИТУЛІВ	103
<i>Ціватий Вячеслав</i> ДЖЕФФРІ ЧОСЕР (1340-1400) – ДИПЛОМАТ, ПОЛІТИК, ПОЕТ (У ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ВИТОКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ І ДИПЛОМАТІЇ)	107
<i>Константинов Валентин</i> СОБІТІЯ 1611 В РУМЫНСКИХ КНЯЖЕСТВАХ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ СУДЬБЫ МОЛДАВСКОГО КНЯЖЕСТВА	113
<i>Вавуліч Валентин</i> ОСМАНІЗАЦІЯ БАЛКАН. АКТ І. ЗАВОЮВАННЯ І ВОЛОДАРЮВАННЯ (ДО ПОЧАТКУ ХІХ СТ.)	118
<i>Шеретюк Руслана, Стоколос Надія</i> СКАСУВАННЯ ОСЕРЕДКІВ ОРДЕНУ ПІАРІВ У РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ: ЧИННИКИ ТА НАСЛІДКИ	122
<i>Сверова Ольга, Биков Олександр</i> РОСІЙСЬКИЙ БОНАПАРТИЗМ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ (ХІХ-ХХ СТ.)	128
<i>Плюта Наталія, Валюх Людмила</i> АНГЛО-ФРАНКО-НІМЕЦЬКЕ КОЛОНІАЛЬНЕ ПРОТИСТОЯННЯ В АФРИЦІ (ОСТАННЯ ТРЕТИНА ХІХ СТ.): ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМИ ЗАРУБІЖНИМИ ДОСЛІДНИКАМИ	132

Щавлінський Микола СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРЕЙСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У БІЛОРУСІ В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1914-1918 РР.)	141
Жилюк Сергій ПРОБЛЕМА КОНФЛІКТУ РЕЛІГІЙНОГО РЕФОРМАТОРСТВА ТА ЦЕРКОВНОГО ТРАДИЦІОНАЛІЗМУ НА ВСЕРОСІЙСЬКОМУ ПОМІСНОМУ СОБОРІ 1917-1918 РР.	145
Боголейша Свєтлана ПРИЧИНИ И ЭТАПЫ СОЗДАНИЯ ЛИТОВСКО-БЕЛОРУССКОЙ ССР (CAUSES AND STAGES OF CREATION OF THE LITHUANIAN-BYELORUSSIAN SSR)	149
Levchuk Iryna THE POLITICAL MEANING OF WOMEN'S ORGANIZATIONS IN THE SECOND POLISH REPUBLIC: THE NATIONAL FACTOR	153
Шульган Марина УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ КОНФЛІКТ 1943 РОКУ: ІСТОРИЯ ТА СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ	161
Pawlak Mateusz WYBRANE WSPOMNIENIA WOJENNE WIEŻNIÓW NIEMIECKIEGO OBOZU KONCENTRACYJNEGO AUSCHWITZ-BIRKENAU	164
Нак Elżbieta ŻYCIE I TWÓRCZOŚĆ ZDZISŁAWA BEKSIŃSKIEGO	171
Кузло Дарина ВПЛИВ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗАСАД НА ПРОЦЕС ПАДІННЯ КОМУНІСТИЧНИХ РЕЖИМІВ У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ ТА В УКРАЇНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	175
Опанасюк Тетяна ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА РФ 2000 р.: ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ	180
Kaczmarzyk Jan PRZYCZYNY I SKUTKI WOJNY NARKOTYKOWEJ W MEKSYKU W LATACH 2004-2010	185
Опанасюк Ірина ТРАДИЦІОНАЛІЗМ ТА ВЕСТЕРНІЗАЦІЯ В ПРИЗМІ СИСТЕМИ ДЖЕРЕЛ ПРАВА І ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	187
Вавуліч Валентин, Черній Валерій СУЧАСНИЙ СТАН ТУРЕЦЬКО-БОЛГАРСЬКИХ ВІДНОСИН	191

РОЗДІЛ 3 ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

Федоришин Микола ЗАХІДНИЙ КОРДОН ПЕРЕСОПНИЦЬКОЇ ВОЛОСТІ У ХІІ СТ.	196
--	-----

<i>Десятничук Ігор, Десятничук Ілля</i> ВИБОРИ ДО ПЕРШОЇ ДЕРЖАВНОЇ ДУМИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У ВОЛИНСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ	204
<i>Бородинська Ліна</i> СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДИ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТИЯН У С. ПОСНИКОВІ НА РІВНЕНЩИНІ (1918-1939 РР.)	209
<i>Ярошик Роман</i> ГОЛОКОСТ У МІСТІ РІВНЕ	215
<i>Галуха Любов</i> РУСИФІКАТОРСЬКА ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОСЛАВНОГО ДУХОВЕНСТВА ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.	217
<i>Грималюк Оксана</i> БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕРКОВНИХ БРАТСТВ ВОЛИНІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.	225

РОЗДІЛ 4

ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

<i>Підлужна Ольга</i> ДОКУМЕНТАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ІСТОРІЇ П'ЯТИДЕСЯТНИЦЬКИХ ГРОМАД НА ВОЛИНІ	231
<i>Мартинчук Світлана</i> ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ КІНЦЯ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.	236
<i>Гончар Ольга</i> УКРАЇНСЬКИЙ ВЧЕНИЙ ХІХ СТ. (ДО 200-ЛІТТЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МИКОЛИ КОСТОМАРОВА)	244
<i>Пазюра Наталка</i> ЗМІСТ ТА ХРОНОЛОГІЧНІ МЕЖІ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАРОГО УКРАЇНСЬКОГО КОНСЕРВАТИЗМУ	248
<i>Кузьміна Ірина</i> РОЛЬ МЕЦЕНАТІВ У РОЗВИТКУ НАУКИ ТА КУЛЬТУРИ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ Ф. ШТЕЙНГЕЛЯ)	251
<i>Постоловський Руслан</i> «ПРАЗЬКА ВЕСНА» 1968 Р. У НОВІТНІЙ ЧЕСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ	257
<i>Батуріна Світлана</i> УКРАЇНА В ПІДРУЧНИКАХ З ІСТОРІЇ СУСІДНІХ КРАЇН (РОСІЯ, ПОЛЬЩА, БІЛОРУСЬ)	261
<i>Михальчук Роман</i> НОВІ СВІДЧЕННЯ ПРО ГОЛОКОСТ У МІЗОЧІ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ УСНОІСТОРІЧНОГО ПРОЕКТУ В ЛИПНІ – СЕРПНІ 2016 р.)	265
<i>Голубеў Валянцін</i> АБШЧЫНА Ў БЕЛАРУСІ ХVІ-ХVІІІ СТ.: ЭВАЛЮЦЫЯ ТЭРМІНА	274

РОЗДІЛ 5 РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

Дятлов Володимир

АКТУАЛЬНЕ ВИДАННЯ НА ТЛІ ПРОЦЕСУ «BREXIT»

(Рецензія на монографію: Грубінко А.В. Велика Британія в системі європейської зовнішньої і безпекової політики (1990-2016 рр.): монографія / А.В. Грубінко. – Тернопіль: Осадца Ю.В., 2017. – 640 с.)279

Томчук Любов

ІСТОРІЯ «ВІКУ ЖІНОК»282

Галуха Любов

ЦЕРКВА ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТИЯН-БАПТИСТІВ

СЕЛА ПОСНИКІВ НА РІВНЕНЩИНІ

(Рец.: Бородинська Л. Осібно, але воєдино.

100-річчя церкви євангельських християн-баптистів с. Посників на Рівненщині. –

Рівне: Дятлик. – М., 2017. – 296 с.)293

Вирський Дмитро

МОНАСТІРСЬКІ МАЄТНОСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІСЦЕВЕ УПРАВЛІННЯ

ТА САМОВРЯДУВАННЯ НА КРЕМЕНЧУЧЧИНІ ПІСЛЯ КОЗАЦЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

СЕРЕДИНИ XVII СТ.294

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 29

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук, Владислав Самсонюк**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 1.12.2017 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 300. Обл.-видав. арк. 35,6. Замовлення № 209/1.

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
вул Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

ISSN 2519-1942

A 43 Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного ун-ту. – Вип. 29. – Рівне : РДГУ, 2017. – 305 с.

УДК 94(477) + 94 (100)
ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017